ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Кузьма Ф.В.,
ст. викладач кафедри туризму географічного факультету УжНУ

Викладання іноземних мов відіграє важливу роль у системі підготовки фахівців із вищою освітою. Іншомовна компетенція - невід'ємний компонент повноцінної професійної діяльності спеціаліста, а тому особливо зараз, на тлі процесів глобалізації мовні комунікативні здібності набувають все більшого значення. Особливо це стосується англійської мови, що за кількістю користувачів є першою іноземною в Україні.

Оволодіння іноземними мовами - тривалий процес, важлива передумова особистих, культурних, професійних та економічних контактів. Оновлення цілей навчання у наш час вимагає якісно нових підходів до змістової та організаційно-методичної сторін навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах. Щоб успішно розв'язувати поставлені завдання викладачеві, на нашу думку, необхідно опиратися на основний методичний принцип навчання іноземної мови - принцип комунікативності.

Беручи свій початок в наукових дослідженнях, що проводилися прикладними лінгвістами Британських університетів наприкінці 1970-х і на початку 1980-х років, сучасне комунікативно орієнтоване викладання продовжує звертати увагу на підготовку спеціалістів, які є ефективними користувачами мови, а не тільки здобувають знання (наприклад, знання граматичних, лексичних або вимовних форм) [1].

Даний підхід особливо актуальний у підготовці спеціалістів для туристистичної галузі оскільки він полягає у створенні таких ситуацій, що максимально наближені до особливостей реального процесу комунікації, розвиваючи таким чином необхідні навики та вміння, використання мовних форм для професійної діяльності.

Сучасні НМК пропонують чимало завдань, які забезпечують студентам можливості розуміння практичних функцій англійської мови і умов їх використання. НМК видавництв Longman та Oxford University Press становлять конкретні кроки адаптації професійно-спрямованого навчання іноземної мови до нових потреб суспільства й реалій життя. Такі комплекси побудовані за принципом комунікативної спрямованості на основі інноваційних методик, містять чимало інтерактивних форм завдань, успішно проходять апробацію у системі вищих навчальних закладів України.

Роль викладача англійської мови може бути різною залежно від етапу роботи - інформант (informer), консультант (resource consultant), спостерігач (monitor) і т.д. Згідно з принципами комунікативно-орієнтованого викладання його роль повинна бути достатньо гнучкою: викладач має постійно вести й підтримувати студентів, але не завжди домінувати над ними. Його роль як носія інформації необхідна на тому етапі роботи, коли студентам необхідні вихідні дані, роль спостерігача найбільш важлива тоді, коли студенти працюють самостійно. Роль викладача як консультанта в повній мірі реалізується тоді, коли студенти потребують порад щодо змісту завдання або наявності відповідних джерел інформації.

Однією зі складових загального змісту навчання іноземної мови є соціокультурна компетенція. Соціокультурний зміст у викладанні іноземних мов відіграє надзвичайно важливу роль, зміст дисципліни повинен містити велику кількість автентичного матеріалу, розвивати в студентів розуміння їх власної культури і соціальних норм поведінки, зацікавленість і повагу до інших культур. У рамках соціо-культурної компетенції сучасний підхід окрім іншого передбачає оволодіння між культурними вміннями і навичками, які включають здатність встановлювати зв'язок між власною культурою та іноземною культурою, сприйнятливість до поняття культура та здатність розпізнавати та застосовувати різні стратегії для встановлення контактів з носіями іншої мови і культури, здатність виконувати роль посередника між власною та іноземною культурами, ефективно керувати розв'язанням непорозумінь і культурних конфліктів [2]. Саме міжкультурний підхід до навчання дає можливість адекватно сприймати іншомовні поняття та вживати їх у різноманітних соціально-зумовлених ситуаціях.

Що стосується розвитку навиків лексичної компетенції, як невід'ємного компоненту лінгвістичної компетенції, то слід зазначити, що такий процес має певні особливості викладання для спеціальностей, пов'язаних із туризмом. Ні для кого не секрет, що туристична індустрія переживає період бурхливого розвитку в останні роки. Такий швидкий розвиток неодмінно призводить до виникнення нових лексичних одиниць, що постійно переміщуються з однієї сфери функціонування в іншу. За різними оцінками спеціалістів, щороку виникає близько тисячі нових термінів, які перехо-

дять у різні мови світу. Навіть за ідеальних умов опрацювання лексичного матеріалу обов'язково *виявляється певне відставання фіксації нових* явищ у лексико-семантичній системі мови.

У зв'язку з цим комунікативний підхід до вивчення іноземних мов має великі педагогічні можливості в процесі організації навчальної діяльності студента оскільки він:

- розвиває здатність оперативно виявляти ключові слова;
- дозволяє інтуїтивно розуміти смисл лексичних одиниць на основі здогадування за контекстом;
- сприяє активізації лексико-граматичних знань, їх диференціації та закріпленню;
- поглиблює безперекладне іншомовне мислення та інтуїтивну без перекладну діяльність іноземною мовою;
- поглиблює розуміння усної чи письмової мови, розкриття повної семантики кожної мовної одиниці.

Курс англійської мови для туризму передбачає зокрема вивчення та розрізнення лексичних одиниць, пов'язаних з видами відпочинку: *homestay holiday, special interest holiday, cruise, self-catering holiday, package tour, weekend break, safari, winter sports holiday, etc.,* оплатою послуг: *unbeatable, a bit pricey, rock-bottom, give-away, affordable, bargain, discount, cut-price, economical, costly, exorbitant, free of charge, prohibitive, etc.,* професіями та кар'єрою в туристичній галузі: *product manager, travel consultant, product manager, trainee hotel manager, cabin attendant, conference coordinator, business travel consultant, etc.,* різних форм заробітної плати: *salary, bonus, wages, commission, overtime, fee, tip, perks.etc,* рекламою: *stickers, lobbying, receptions, commercials, special offers, posters, brochures, trade fairs, sponsorship, exhibitions, press releases, promotional videos, leaflets, competitions, billboards, publicity, discounts, talks and presentations, etc.,* мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження, лексичний мінімум ділових контактів, ділових зустрічей, переговорів:

Making a proposal:
I suggest we...
Our proposition is that...
We're sure you'll agree...
Agreeing:
I'd go along with that...
Point taken...
Disagreeing:
Yes, but...
I'm afraid that's out of the question...
We appreciate your position but...
I see your point but...
Let's be realistic.
As we see it...

Інша складова лінгвістичної компетенції, фонетична компетенція, має також велике значення для підготовки фахівців галузі туризму, досвід навчання фонетики студентів свідчить про не обхідність визначення одного нормативного стандарту сучасної вимови, якого слід навчати. Варіанти літературного стандарту англійської вимови традиційно асоціюються з регіональними діалектами, як наприклад, Scottish Standard Pronunciation, Northern English Standard, Southern English Pronunciation (останній покладено в основу англійської національної вимови) і т.д. Однак основні тенденції розвитку відхилень відхилень від орфоепічної норми, про які говорять і пишуть англійські фонетисти, лежать в площині не стільки географічній, як в соціальній. Вимовний стандарт, за яким навчають у всіх навчальних закладах України - Received Pronunciation (RP) в останні роки вже не є таким монолітним і непорушним. Деякі соціологи вважають, що лише 3% англійців дотримуються літературної вимови RP. Такі соціолінгвістичні зрушення у британському суспільстві пояснюються перш за все зростанням суспільної самосвідомості широких верств населення, демократизацією суспільства, інтенсивними еміграційними процесами. Саме тому для роботи на BBC останнім часом запрошують оглядачів та репортерів з ознаками регіональної вимови. Диференціація вимовної норми RP включає на сьогодні такі фоностилістичні варіанти: Upper-class RP (conservative), Advanced RP (Adv.-RP), "модернізована стандартна вимова", Mainstream RP (MS-RP), Adoptive RP (Adp.-RP). На думку вітчизняних фонетистів, саме варіант UC-RP найбільш пристосований до фонетичних характеристик нашого мовлення з точки зору його артикуляційної бази, а тому саме він може рекомендуватися для наслідування у навчанні англійської вимови, особливо на рівні її комунікативної достатності, тобто як апроксимативну вимову [3].

При навчанні студентів спеціальності туризм особливу увагу слід надавати таким особливостям англійської вимови, як: наголос складних іменників та прикметників, звук [ə] (the schwa sound), інтонація запитань, аспірація, пауза та ритм, висота тону, інтонація, асиміляція та редукція голосних і т.д. Ці та інші особливості варто зокрема розглянути на прикладі оголошень, що зустрічаються в транспорті та громадських місцях тощо (rapid speech announcements):

Here in the main square, on the right, is the famous Leaning Tower.

Passengers are advised not to leave their luggage unattended.

We're now approaching Pigeon Point, Tobago, where passengers can disembark.

Would Miss Andreas please report to the Purser's Office?

Captain Nolan would like to welcome you on board.

Good evening ladies and gentlemen. First let me welcome you to Vienna.

You'll be staying in the luxury Nova Hotel in the main square.

And during the reception I'll talk briefly them and take bookings.

При викладанні граматики для спеціальності туризм варто, на нашу думку, опиратися на вищезгаданий принцип - принцип комунікативності. Граматична компетенція студентів повинна зокрема включати розуміння і практичне застосування форми та функцій таких граматичних явищ, як: *Compound Nouns; Simple, Continuous and Perfect Verb Forms, the Definite Article, Asking Questions, Tag Questions, Active and Passive, Infinitive and Gerund, Types of Adjectives, Order of Adjectives, Phrasal Verbs, Conjunctions, Relative Clauses, etc.*

Так, наприклад, секція *Language Focus* в підручнику *English for International Tourism* p.21 зосереджує увагу на ключових структурних одиницях The Past Simple and the Present Perfect Simple, які були введені через оповідь Summer Holidays. Далі автори підручника пропонують студенту сформулювати правила самостійно на основі наведених прикладів та визначення вірних та невірних тверджень:

Around 250,000 people took a package holiday in 1963.

In 1992 the figure was 11 million.

Prague is still much as Mozart knew it.

The expansion of popular travel has been explosive.

It has now also become possible to cruise up the Yangtze.

When they've built the new airport, they'll be able to accommodate more passengers.

a) The past simple can be used to describe past events or states.

b) The past simple can be used with: so far, up till now, over the last few years.

c) The present perfect can be used with: ago, last year, in 1994.

d) The present perfect can be used to talk about past events whose effects are felt now.

e) The present perfect can be used to refer to the future.

Розвиток мовленнєвої компетенції пропонуємо розглянути на одному з найбільш ефективних прийомів розвитку продуктивних навиків усного мовлення як складової частини мовленнєвої компетенції - прийомі інформаційному пропуску (information gap), який також можна назвати комунікативним пропуском. Суть його полягає в тому, що один студент володіє інформацією, яка потрібна іншому студентові для виконання завдання. Таким чином відбувається реальне спілкування англійською мовою між студентами. Такий тип завдань може бути контрольованим або менш контрольованим, залежати від типу поставлених запитань і т.ін. Наводимо нижче приклад із курсу English for International Tourism p29., що містить інформацію про найбільші музеї та пам'ятки Європи:

The most visited monuments and museums in the EU (numbers per year)

Rank	Place	No. of visitors
1		
2	The Louvre	4.0m
3		
4	The Eiffel Tower	3.6m
5	The National Gallery	2.8m
6		

Rank	Place	No. of visitors
1	The Pompidou Centre	7.9 m
2		
3	The British Museum	3.8 m
4		
5		
6	Versailles	2.6 m

Особистісно-орієнтоване комунікативне викладання англійської мови є суттєвим елементом сучасної кредитно-модульної системи освіти. Завдяки розробкам науковців і освітян-практиків, апробації його структур та елементів у вищих навчальних закладах України ця модель освіти утверджує своє право на існування та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови: перекладено і адаптовано Л.В. Биркун, доцент Київського національного університету ім. Т. Шевченко.- Oxford University Press.-1998. - 48с.
2. Bryan M., Zarate G. Sociocultural and intercultural dimension of language learning and teaching. - Strasbourg: Council of Europe Publishing. - 119 p.
3. Градобик М. С. Соціальна стратифікація сучасної англійської літературної вимови/Лноземні мови в навчальних закладах. - 2006. - №5. - С.108- 116.
4. Hughes A., Trudgill P. English Accents and Dialects. L. 1979. Hudson R.A. Sociolinguistics. - Cambridge, 1980.
5. Jacob M., Strutt P. English for International Tourism. - Longman, 2005. - 127p.
6. Longman Dictionary of Contemporary English. - Pearson Education Limited. 2005. - 1947 p.

Анотація

Розглянуто питання комунікативного підходу до професійно-спрямованого викладання іноземних мов у сфері туризму. Зокрема, представлені деякі аспекти загального змісту викладання англійської мови: соціокультурна компетенція, лексична компетенція, фонетична компетенція, граматична компетенція та мовленнєва компетенція.

Summary

The problems of the communicative approach to language study in the sphere of tourism are considered. The aspects of the general content in studying English, in particular, sociocultural competence, lexical competence, phonetic competence, grammar competence, speech competence, are presented.